

■ Год малой радзімы

На прыём да земляка

Добрая справа: доктар медыцынскіх навук, прафесар, выдатнік аховы здароўя, заслужаны дзеяч навукі Рэспублікі Беларусь Уладзімір ЦЫРКУНОЎ у час наведвання родных Целяхан бясплатна кансультаваў сваіх землякоў.

На прыём да прафесара сабралася каля сарака чалавек. Не ўсе іх скаргі ды зварты былі па профілі Уладзіміра Максімавіча як інфекцыяніста і гепатолага, але карысныя парады атрымаў кожны.

Свежы і прафесійны погляд на заключэнні калег, жыццёвы досвед і аптымізм знакамітага земляка многіх прымудзілі паглядзець на свае праблемы з іншага боку, атрымаць накіраванне на дадатковае абследаванне, папоўніць свой багаж ведаў па тым ці іншым захворванні.

Фота Валерыя ІСКЕВІЧА.

Цікавілі месцічаў і адкрыцці ў галіне медыцыны, у лячэнні гепатыту.

Слухаць прафесара было вельмі цікава, занепакоенасць хваробамі міжволі саступала месца здзіўленню, як складана «ўстроены» чалавек, як важна для яго паспяховага лячэння ўлічваць розныя абставіны.

І калі б у зале, дзе вялося кансультаванне, былі старшакласнікі, упэўнена, многія з іх хацелі б стаць дактарамі, як Цыркуноў.

Валянціна БОБРЫК, г. Івацэвічы.

«А мясціны тут былі прыгожыя...»

Апошнім часам у інтэрнэце з'явілася шмат відэаролікаў пад агульнай назвай «Гісторыя з географіяй». Яны расказваюць пра беларускія вёскі, якія паміраюць. Балюча думаць пра гэта, балюча глядзець такое «кіно». А тым больш калі там, у гэтым «фільме», родная Рудня.

Сэрца здрыганулася: няўжо гэта яны, мясціны майго дзяцінства!? Ні лугоў, ні палёў, ні суседніх вёсак. Канава, зарослая хмызам, замест празрыстай рэчачкі Лабжанкі, прытока Сожа.

Пільна ўглядалася ў твары людзей — нікога не пазнала. Засталася шэсць двароў, якія стаяць паасобку ў розных канцах былой прыгажуні-вёскі. Дзякуй Богу і людзям, што лес пасадзілі: сосны ўсё ж лепей, чым бур'ян-трава.

А мясціны тут былі прыгожыя: вясною — у бела-ружовым взлюме садоў, у водарах чаромхі і бэзу, летам — у кветкавых дыванах і пчаліным гуле, што толькі ўначы заціхаў над векавымі ліпамі. А ягады-грыбы, якія можна было касіць касою, а стаўкі і азёры, што літаральна кішэлі рыбай...

А галоўнае — людзі, дружныя, працавітыя. Іх клопатам падрасталі дзеці, каласілася збажына і радзіла бульба. Шчодрая зямля: нездарма ж яе аблюбавалі далёкія

продкі. У 1994 годзе студэнты Магілёўскага педуніверсітэта праводзілі тут раскопкі. На месцы вёскі была знойдзена стаянка старажытных людзей. Так што радзімічы ведалі, дзе сяліцца...

Аб гэтым — асабліва цяпер, калі падводзіць здароўе — думаю ўсё часцей і часцей: вяртаюся сэрцам у родны куточак. Як жа там добра было, як прыгожа! Некалі ў Клімавіцкі раён мы з аднакурснікамі прыехалі на бульбу. І я пешшу павяля сяброў «у родную Рудню». Яны потым казалі, што нарадзіўшыся сярод такой прыгажосці, немагчыма не пісаць вершаў. І я пісала. І пішу.

Даўно няма бацькоў. Няма і хаты. Хіба што здымак печы, на якой выраслі пяцёра дзяцей:

...З вайны вярнуліся, адбудаваліся, Палі засеялі. Цвілі сады. Мы з песняй матчынай тут гадаваліся. Чаму ж не ў радасці сягоння ты? Хаціны рэдкія, непазнавальныя. Знаёмай вуліцы нібы няма. Сасёнкі гонкія заместа яблыняў, А па-над соснамі — густы туман.

Год Малой Радзімы. З вялікай літары ўсе тры словы я пішу невыпадкава: так адчувае сэрца.

Наталля СІВАК (ЗОЛЬНІКАВА), в. Заполле, Чэрвеньскі раён

■ Чалавек — чалавеку

ГРЫБНЫ АВАНТУРЫЗМ, або Спантаннае падарожжа па родным краі

Ліпень адплакаў, прычым шчодрымі дажджамі. Ці не час наведання ў лес, у грыбы? Памятаючы паведамленні пра няўдачлівых грыбнікоў, праверыў зарадку мабільніка, напоўніў бутэльку вадой з малінавым варэннем. У заплечнік — посуд для грыбоў, туды ж ножык...

Матацыкл, дзякуй богу, не падводзіць, чатырнаццаты сезон. Еду на ім да галоўнай дарогі і думаю, што налева — блізка (два-тры кіламетры і ты ў сваім лесе), а вось направа — гадоў, можа, з дваццаць не ездзіў.

Не іначай авантурызм гоніць у некалі вядомую грыбную мясціну: спыняюся, «даследую», вяртаюся з... дзвюма жоўтымі «сястрычкамі».

За мостам цераз Дрысу вітаю прагаліну маладзейшага лесу на месцы атокінскага кургана, які мы ў школьныя гады даследавалі пад кіраўніцтвам (светлай памяці) Георгія Васілевіча Штыхава. Там жа прастую міма каменя з надпісам «Беражыце лес», паўз які за дзень праязджаюць мо тысячы людзей і не «бачаць», то-бок — не берагуць: месцамі — бязладная высечка, месцамі — параскіданыя пакеты, бутэлькі — нават з-пад шампанскага.

А дарога між тым працуе, шуміць, кліча далей: кірую ў бок вядомай станцыі Дрэтунь, дзе такія

баравіны, такія імшары журавін, такія чарнічнікі... Нездарма людзі едуць туды з Расонаў і Полацка, часам — за дзясяткі кіламетраў. Да таго ж лясныя дарогі там пралягаюць, як правіла, па пясчанай мясцовасці: яны прыдатныя для легкавушак, а яшчэ больш — для матацыкла. Адзінае — не дужа разгонішся: страшнавата «злавіць» сустрэчную...

Да таго ж на ўзбочынах часта сустракаюцца навешаныя на дрэвы пакеты, пластыкавыя бутэлькі — арыенціры для «наступнікаў», вядомыя толькі ім.

На адным з чарговых прыпынкаў у пошуку лісічак (мэнавіта па іх я збіраўся ў лес) натрапіў на косці і «коўдру» з ласінай шэрсці. З якой прычыны загінуў той горды прыгажун, невядома. І рагоў, на жаль, не пакінуў.

Я між тым ехаў далей, ужо... не ведаючы, дзе канкрэтна знаходжуся і... не шкадуючы, бо была ў тым і нейкая рамантыка, чараўніцтва ды перакананне, што назад дарогі няма!

Раптам уверсе мільганулі правяды, потым — трансфарматар і пабудова, на якой чорным па шэраму было напісана: «НП Сургут — Полоцк 3197 км».

Гэта падымала настрой. Падумаў: грыбоў не назбіраю, дык хоць павандрую ад душы. Спыніўся ў прыцішаным лесе, паслухаў птушак, міжволі падумаў, які ўсё ж кароткі год!.. Натрапіў на лапкі чарніц. Яны такія салодкія! І чарнічнікі чыстыя, без зараснікаў багуну.

А далей між маладзенькіх соснаў мільганула азярцо. Рыбакі

сказалі, Звярынае. Берагі ў яго высокія, абрывістыя. У суседняга возера Страдань — якраз наадварт: да берага не падысці — балота, зыбучы мох, затым вада і неабсяжны прастор...

У лесе шчэрацца вялізныя копанкі-сховішчы для танкаў, зарослыя мохам. Пра экалогію тады, напэўна, не думалі, зладзілі вялікае ваеннае вучэнне. Танкі ўціснулі ў грунт і частку брукаванкі Дрэтунь — Празарокі. Цяпер яна звузела да амаль што лясной дарогі...

Вось па ёй я і кіруюся дахаты — амаль без грыбоў (толькі пакаштаваць), але з асалодай ад уражанняў, вартых таго, каб аддаць ім адзін дзень жыцця. Шкада толькі, што фотаапарат не ўзяў. Прыйдзецца яшчэ раз паехаць направа.

А налева, трохі адпачыўшы, мы з'ездзілі з жонкай. Хутка, хвілін за сорок, набралі столькі ж грыбоў, колькі я за цэлы дзень.

Аляксандр МАТОШКА, в. Янкавічы, Расонскі раён

■ Так ці не? Практыкум

УВЕРХ ПА ЛЕСВІЦЫ? ЦІ ПА ДРАБІНЕ?

Сёння ў нашай пошце пытанні пра розніцу паміж словамі «станоўчы» і «дадатны», паміж лесвіцай і драбінай, а таксама пра значэнні слова «ўлюбёны».

Як заўжды, на моўныя пытанні чытачоў адказваюць стыльрэдактары «Звязды» **Алесь САЛАМЕВІЧ і Леў ГЛУШЫЦКІ.**

1. У беларускай мове ёсць два прыметнікі, якія могуць ужывацца ў аднолькавых значэннях: **станоўчы** і **дадатны**. Напрыклад, можна сказаць, што нейкая дзейнасць мела становаўчыя або дадатныя вынікі.

Аднак у некаторых значэннях гэтыя словы не ўзаемазамяняльныя. Прыметнік *станоўчы* не ўжываецца ў значэннях, звязаных з матэматыкай і фізікай. Таму трэба гаварыць і пісаць *дадатны лік, дадатны зарад* і г. д. Дадатны ж, у сваю чаргу, звычайна не ўжываецца ў значэнні 'які характарызуецца дадатнымі якасцямі', таму скажам, што *гэта становаўчы персанаж твора, што ён увогуле быў чалавек становаўчы*.

2. Сходы, або сходкі (як і ў апісаным вышэй выпадку, мы гаворым пра словы, якія называюць падобныя паняцці, таму часам іх можна зблытаць) абазначаюць лесвіцу ўнутры памяшкання або тую, што з яго выводзіць. Прытым такая лесвіца — частка самага будынка. Сходы могуць мець або не мець поручні.

Амаль з сярэдзіны прыходжай шырокія беламамуровыя сходы вялі на другі паверх, падзяляліся надвае і прыгожа, закруглена ўзбяралі амаль у такі самы па памерах другі пакой (У. Караткевіч).

Драбінамі (драбінай), або лескамі, традыцыйна называлі драўляную прыстаўную лесвіцу. Цяпер яны бываюць не толькі з дрэва, іх робяць з розных матэрыялаў. Для зручнасці яны могуць «высоўвацца», складацца і раскладацца. І пры гэтым заставацца лескамі, лесвіцай, драбінамі.

І вось адзін раз, настаўнік Калабуха ўбіваў цвік у самы кумпал сінагогі. Прыладзіў драбіны і пачаў моцна бухаць па цвіку... (А. Мрый).

3. Значэнне слова **ўлюбёны**, у якім яно сёння актыўна ўжываецца, — 'любімы': *мой улюбёны фільм, татава ўлюбёная дачушка, Андрэева ўлюбёная кніжка*. Тым не менш выкарыстоўваецца гэтае слова і яшчэ ў адным патрэбным значэнні: 'ачараваны', 'захоплены'. Калі хочам адзначыць, што нехта на сваім месцы ў прафесіі, скажам, што ён улюбёны ў сваю справу. Ці вось яшчэ прыклад ужывання:

Застануцца сябры, улюбёныя ў літаратуру, і сярод іх — яго духоўны вучань Вінцэсь Каратынскі (А. Мальдзіс).

У АБАРОНУ СЛОЎ

Ёсць у нас цудоўныя словы — **загойваць, загойвацца**. Яны шырока ўжываюцца, і з дапамогай іх мы апісваем, як наша цела і наша душа змагаюцца з прыкметнымі і нябачнымі ранамаі. Адсюль і эпітэт *незагойная* (рана), і выраз *загойваць (залечваць) раны*.

Ёсць у нашай вялікай моўнай скарбонцы і слова **зажываць**.

Развесці значэнні гэтых сінонімаў цяжка, яны блізказначныя. Можна хіба сцвердзіць, што са словам *рана* многія крыніцы звязваюць хутчэй дзеясловы *загаіць, загаіцца*